

SZÁNTÓ, Jakub. Za oponou války: Zpravodajem nejen na Blízkém východě. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2571-9

Libor Frank^a

V létě loňského roku vyšla v nakladatelství Argo zajímavá knížka, jejímž autorem je Jakub Szántó, zkušený zahraniční a zejména válečný zpravodaj. Dlouhovlasý mladý muž s neodmyslitelným beduínským šátkem shemagh kolem krku přináší českým televizním divákům reportáže z nebezpečných oblastí a válečných konfliktů již dvě desítky let a jeho kniha *Za oponou války: zpravodajem nejen na Blízkém východě* je odrazem jeho letitých osobních i profesních zkušeností a prožitků. Ač Jakub Szántó nevystudoval žurnalistiku nebo bezpečnostní studia (vystudoval moderní dějiny na Univerzitě Karlově), je způsob jeho zpravodajství mimořádně profesionální, erudovaný a jeho praktická zkušenost s ozbrojenými konflikty je velmi intenzivní a unikátní. A přestože jeho kniha není rozhodně přísně odborným publikačním počinem, přináší celou řadu zajímavých postřehů a informací, které mohou čtenáři z akademické či vojenské sféry přinést alternativní a velmi osobní pohled na současné ozbrojené konflikty.

Autor začínal jako zpravodaj soukromé televizní stanice Nova, ale většinu své kariéry pracoval jako reportér veřejnoprávní České televize. Vzhledem ke svému jazykovému vybavení (část dětství vyrůstal v Moskvě) se profesně pohyboval zejména v bývalém postsovětském prostoru, reportoval např. útok čečenského teroristického komanda na divadlo Dubrovka v Moskvě v říjnu 2002, přinášel bezprostřední zpravodajství z rusko-gruzínské války v roce 2008 anebo nověji reportáže z demonstrací a střetů na Majdanu v roce 2014. Většinou jej ale jeho profese zavedla do různých zemí a míst Blízkého a Středního východu. Ve své knize popisuje, jakým způsobem vznikaly reportáže z bojů s tzv. Islámským státem v různých oblastech Sýrie, severního Iráku, Kurdistanu. Účastnil se zpravodajského pokrytí bojů a konce režimu Muammara Kaddáfího v Libyi, protipirátské operace u pobřeží Somálska, reportoval o situaci palestinských uprchlíků v Libanonu, o občanské válce a humanitární katastrofě v Jemenu, o pokusu o vojenský převrat v Turecku a samozřejmě velkou pozornost také opakovaně věnoval situaci v Afghánistánu a palestinsko-izraelskému konfliktu. V samotném Izraeli strávil před napsáním své knihy posledních pět let jako blízkovýchodní zpravodaj.

Uplynulá dvě desetiletí, která autor strávil (často doslova) v první linii současných nejzávažnějších ozbrojených konfliktů a krizových situací, přispěly nejen k nárůstu erudice autora jako zpravodaje, ale obecně i rozvoji české válečné žurnalistiky. Kniha popisuje, jak se tato doména měnila, profesionalizovala a technologicky vyvíjela. Od zpravodajství dělaného intuitivně, provizorně, tzv. „na koleně“, cestou pokus-omyl,

^a Department of Security and Defence Studies, University of Defence. Brno, Czech Republic. E-mail: libor.frank@unob.cz. Researcher ID: [D-3304-2013](https://orcid.org/0000-0002-3304-2013).

s primitivním technickým vybavením až k dnešnímu způsobu získávání a on-line zpracovávání informací s využitím moderních informačních technologií a s možnostmi srovnatelnými s těmi, kterými disponují tradiční velké mediálními společnostmi ze zahraničí. Nicméně i přes ohromný technologický pokrok a poskytovanou externí podporu vždy zůstává nejdůležitějším středobodem zpravodajství novinář, jeho profesionalita, odvaha (někdy až drzost), souhra s kolegy, partnery a místními spolupracovníky.

Nebezpečná práce válečného korespondenta s sebou nese riziko v podobě úrazu či násilné smrti, sám autor byl několikrát ve velmi nebezpečných situacích, kdy mu šlo o život. Při vzpomínkách na tyto okamžiky Jakub Szántó vše zlehčuje inteligentním humorem až sarkasmem, který je zřejmě v této profesi důležitý, neboť usnadňuje vyrovnání se s nechtěnými adrenalinovými situacemi i drastickými zážitky, které jsou s bezprostřední přítomností v epicentru konfliktu nutně spojené. Pobyt v rizikových oblastech a dlouhodobé odloučení od rodiny měly rovněž výrazný dopad na jeho soukromý, resp. rodinný život. I téhle stinné stránce své profese se Jakub Szántó otevřeně věnuje.

Jakkoliv by válečný zpravodaj měl být maximálně objektivní a neutrální při vytváření a šíření informací, vyžaduje jeho profese také určitou dávku empatie, která je nutná nejen k získání důvěry místních lidí, ale i pro pochopení motivů jejich jednání v extrémních podmínkách a situacích. Reportáže autora i jeho zážitky v knize jsou proto protkány příběhy konkrétních osob, přímých účastníků a obětí konfliktů a válek, ale především obyčejných a normálních lidí, kteří se v nenormálních podmínkách pokoušejí žít a přežít.

Právě propojení „velkých“ dějinných událostí a konfliktů s příběhy „malých“ lidí činí svědectví Jakuba Szántó velmi přesvědčivými, lidskými až osobními, a Szántó znovu a znovu implicitně ukazuje, že bez ohledu na místo, víru, kulturu i dějiny jsou si lidé, a zejména v krizových situacích, tak velmi podobní. Tento vzkaz, který lze vytušit na pozadí jinak krátkodobých a regionálně ohraničených reportáží a zážitků, kniha přináší jaksí mimoděk, nenásilným a přirozeným způsobem. I tato další rovina knihy ji činí, společně se čtivým a živým stylem autora, v českém prostředí atraktivní a v jistém ohledu i mimořádnou.

Svoji knihou také autor nabízí odpověď na čtenářovu tušenou otázku, proč se vlastně znovu a znovu vydává do nebezpečných oblastí, kde riskuje zdraví a život, proč preferuje svoji profesi na úkor své rodiny, co jej opakovaně přitahuje do epicentra konfliktů. Jakub Szántó ve velmi osobním závěru své knihy na tuto otázku dává následující odpověď:

„Války nejspíš nikdy neskončí. Tvůrčí energie lidstva je vyvážená jeho schopností ničit. Cenou pokroku jsou stále ničivější zbraně. Bohužel neznám recept, jak brutální lidský pud zastavit. Zním jen jiný, mnohem méně účinný recept - podávat o něm svědectví. A to znamená zas a znova balit batoh a kanady a vydávat se na místa, odkud člověk se zdravým rozumem a pudem sebezáchovy utíká. Stejně jako mým kolegům mi v tom pomáhá pevná víra, že sebevíc drsná pravda o válkách, terorismu nebo převratech dokáže přiblížit konec násilí a návrat k normálu.“¹

¹ SZÁNTÓ, Jakub. *Za oponou války: Zpravodajem nejen na Blízkém východě*. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2571-9. Str. 249.